

UiO **Institutt for klinisk medisin**
Det medisinske fakultet

Cøliaki og glutensensitivitet

Knut E. A. Lundin
Professor, utdanningsleder Klinmed
Overlege, Gastro undersøkelse, OUS
Forsker, KG Jebsen Senter for Cøliakiforskning





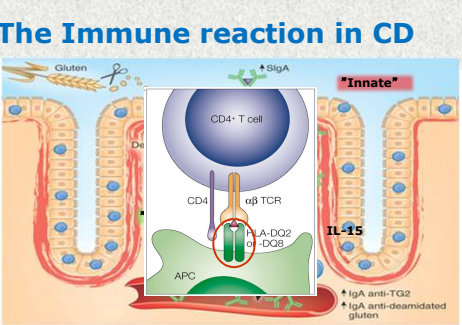

UiO **Det medisinske fakultet**

Diagnose - voksne

- Tenke cøliaki!
- Teste mens pas spiser gluten:
 - Serumprøve (IgA-TG2 og IgG-DGP)
 - Falskt positive og falskt negative svar ikke uvanlig
 - Gastroskopi med biopsi
 - Gråsome svar ikke uvanlig
- Hvis pasienten allerede lever glutenfritt
 - Blodprøve på HLA-DQ2 og -DQ8
 - Provokasjon med gluten i 4 uker (?) før biopsi

UiO **Det medisinske fakultet**

The Immune reaction in CD

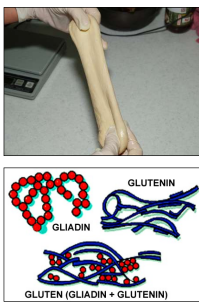


Sollid/Lundin, Mucosal Immunology 2009, modified

UiO **Det medisinske fakultet**

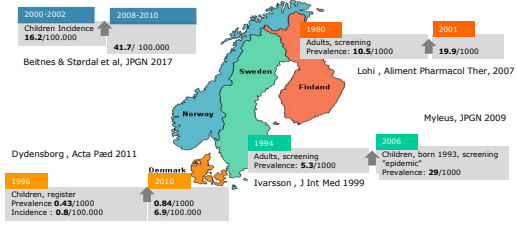
Hva er Gluten?

- Gluten som i
 - Gluten fri mat
 - En "glue-ish" masse når mel vaskes i vann
 - Gluten proteiner i hvet, bygg og rug – som gir bakeegenskaper



UiO **Det medisinske fakultet**

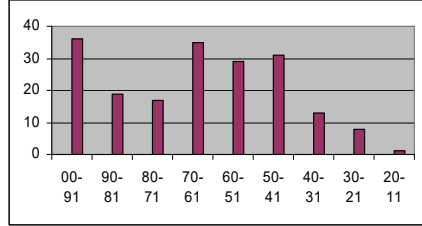
Cøliaki øker i Skandinavia



Land	År	Prevalens (per 100.000)
Norge	2009-2012	16.2
Norge	2008-2010	41.7
Sverige	1980	10.5
Sverige	2001	19.9
Finland	1994	5.3
Finland	2006	29
Danmark	1996	0.43
Danmark	2010	6.8

UiO **Det medisinske fakultet**

Nye cøliakere i alle aldre – data fra 2001



Fødselsår	Antall
00-91	35
90-81	18
80-71	16
70-61	34
60-51	28
50-41	30
40-31	13
30-21	7
20-11	1

UIO • Det medisinske fakultet

Klinisk presentasjon

Tre tegn:

- Jernmangel
- Noe med magen
- Alltid trett, tåke i hodet

Har fått påvist cøliaki

Eskeid Bosteen Hagen-dette divene datteren Tora, 10 år gammel, har har fått påvist cøliaki.

UIO • Det medisinske fakultet

Cøliakiblodprøven IgA-Transglutaminase (TG2)

I: ubehandlet cøliaki
II: før gluten
III: med gluten
IV: etter gluten
V: kontrollpasienter

Sulkanen et al. *Gastroenterology* 1998

UIO • Institutt for klinisk medisin
Det medisinske fakultet

One major problem with serology

Figure 3 | Increasing titres of coeliac-disease-specific antibodies, specifically IgA correlates with increasing certainty of the presence of coeliac disease. Abbreviation: TTG2-A, tissue transglutaminase. © Mayo Clinic.

Husby and Murray 2014 Nature Reviews
Husby et al 2012 JPGN
Giersiepen et al 2012 JPGN
Naiyer et al 2009 J Clin Gastro
Venogupal et al 2017 Ind J Gastro

UIO • Institutt for klinisk medisin
Det medisinske fakultet

Hvor ligger cut-off?

- Marsh 3 & pos serology = Definite celiac
- Marsh 3 & neg/bordeline serology = Probably celiac
- Marsh 1-2 & pos serology = Potential celiac
- Marsh 1-2 & neg serology = Unlikely celiac
- Marsh 0 & neg serology = Definite healthy

UIO • Institutt for klinisk medisin
Det medisinske fakultet

ueg journal

United European Gastroenterology Journal
2019, Vol. 7(5) 583-613
© Author(s) 2019
Article reuse guidelines: sagepub.com/journalsPermissions.nav
DOI: 10.1177/0954671919844125
journals.sagepub.com/home/ueg

European Society for the Study of Coeliac Disease (ESCD) guideline for coeliac disease and other gluten-related disorders

Abdulbaki Al-Toma¹, Umberto Volta², Renata Auricchio^{3,4}, Gemma Castillejo^{5,6}, David S Sanders⁵, Christophe Cellier⁶, Chris J Mulder⁷ and Knut E A Lundin^{8,9}

Abstract
This guideline presents recommendations for the management of coeliac disease (CD) and other gluten-related disorders both in adults and children. There has been a substantial increase in the prevalence of CD over the last 50 years and many patients remain undiagnosed. Diagnostic testing, including serology and biopsy, should be performed on a gluten-containing diet. The diagnosis of CD is based on a combination of clinical, serological and histopathological data. In a group of children the diagnosis may be made without biopsy if strict criteria are available. The treatment for CD is primarily

More than 70 000 downloads – breaking the records in UEG!

UIO • Institutt for klinisk medisin
Det medisinske fakultet

The app (published 2020)

Coel Dis

Diagnosis of Coeliac Disease in Adults

Approach for Marsh I Histology with Positi...

Suggested Follow-up Scheme for Adult Co...

2019 Coeliac Disease and other Gluten-Related Disorders

Abdulbaki Al-Toma, et al.

Behandling cøliaki

- Osteoporose vanlig men blir ofte overset – husk DEXA
- Gluten fri kost
 - Uten hvete, rug, bygg
 - Havre godkjent
- Hvorfor behandle:
 - Bedret livskvalitet
 - Unngå benskjørhet, jernmangel etc
 - Ubehandlet cøliaki økt helsefare og dødelighet

Oppfølging av cøliaki

- Vår rutine
 - Hos klinisk ernæringsfysiolog og kontroll gastroskopi etter 1 år – slimhinnetilhelning?
 - Fortsatt totteatrofi; vanligvis klinisk akseptabelt, ny runde hos KEF, men refraktær cøliaki uten og med lymfomutvikling sees
- Ingen konsensus om kontroll gastroskopi (se ESSCD retningslinjer)
- Oppfølging i allmennpraksis variabelt
- Serologi ikke validert som oppfølging men brukes massivt
- Behov for oppfølging øker når vi får medikamenter for cøliaki

Allerede på gluten fri kost?

- Serologi og biopsi uten verdi
- Negativ for HLA-DQ2 and HLA-DQ8 – stop
 - Sollid and Lie 2005 Clin Gastro Hepatol, Kaukinen et al 2000 Am J Gastro
- Positiv for HLA-DQ2 or HLA-DQ8 – tilrå gluten provokasjon i (2-) 4 uker, deretter biopsi
 - Leffler et al 2013 Gut, Sarna et al 2018 Gut
- Eller: eksperimentell diagnose med HLA-DQ:gluten tetramerer; eller IL-2 i serum 4 timer etter gluten
 - Christopheresen et al 2014 UEGJ, Sarna et al 2019 Gastroenterology, Tye-Din et al 2020 Alimentary, Tye-Din et al 2020 UEGJ

Forskjellige syn

- NCGS skyldes en spesifikk reaksjon mot proteiner i gluten
- NCGS skyldes en reaksjon mot vanskelig fordøyelige karbohydrater (FODMAP)

Fructan, Rather Than Gluten, Induces Symptoms in Patients With Self-Reported Non-Celiac Gluten Sensitivity

Gry I. Skodje,^{1,2,4} Vikas K. Sarna,^{2,3} Ingunn H. Minelle,⁴ Kjersti L. Rolfsen,⁴ Jane G. Muir,⁵ Peter R. Gibson,⁵ Marit B. Veierød,^{4,6} Christine Henriksen,^{2,4} and Knut E. A. Lundin^{1,2,3,8}

Oppsummering

- Cøliaki vanlig (1-2 % av befolkningen)
- Diagnose hos voksne basert på
 - Klinisk mistanke
 - Blodprøve (IgA-TG2 og IgG-DGP)
 - Gastroskopi med biopsi
 - «Gråstone» ikke uvanlig
- Glutensensitivitet uten cøliaki enda vanligere
 - Usikker diagnose, «forsvant med grunnstønden»
 - Ikke biomarkører eller skopifunn